

είδους αὐτοῦ : «Καθὼς ὁ Δάντης ἀντιπροσωπεύει τὸ φλωρεντικὸ μεσαίωνα, καθὼς ὁ Σαίξπηρος ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀγγλικὴν ἀναγέννησην, ὁ Οὐγκώ ἀντιπροσωπεύει τὴν τριγύρω στὰ 1839 κίνηση : Κοθένας τους ὅμως πᾶσι ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ πῶς πέρα(1). "Ὅ,τι καὶ νὰ εἶναι, ὁ Οὐγκώ ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Δάντη. Σ' ἕναν ἀπὸ τοὺς προλόγους του, γραμμένον στὰ 1824, ἐκεῖ πού ὑποστηρίζει τὴ γνώμη πὼς οἱ μεγάλοι τοῦ κόσμου ποιητὲς ἦσαν ὕστερ' ἀπὸ μεγάλες δημόσιες συμφορές, πρωτοσημαίνει τὸ Δάντη μεταξὺ τοῦ Βιργίλιου καὶ τοῦ Μίλτων. Σ' ἕναν ἄλλο του πρόλογο τοῦ ἴδιου βιβλίου, γραμμένον στὰ 1880, σφραγίζει τ' ὄνομα τοῦ Δάντη μὴ μακρόσυρτη ἄλυσίδα ποιητῶν, καμωμένη ἀπὸ τὸν Πίνδαρο, τὸ Βιργίλιο, τὸ Θεόκριτο, τὸν Ὀράτιο, τὸν Ἰουδενάλιο.

Σ' ἕνα ἀπὸ τὰ ποιήματα τῶν γερατειῶν του, μὲ χρονολογίαν 1878, ὁραματίζεται τὸ Δάντη μαζὶ μὲ τὸν Πυθαγόρα, τὸν Αἰσχύλο, τὸν Ἰώδ, τὸν Μίλωνα· εἶναι «οἱ ψυχὲς πού συνηθίσανε εἰς κορφές». Στις «Ἀχτίδες καὶ στίς Σκιές» ὁ Δάντης ἀναφέρεται μὲ τὸ στοχασμὸ γιὰ θρησκεία του, γιατί λέει γιὰ τοὺς νεκρούς : «Ἐἴν' ἐκεῖνοι πού πᾶ δὲν στοχάζονται». Ἄλλοῦ ὁ Δάντης βάζεται σὲ μὴ ἐπίκληση πρὸς τὴ Λιάνοια : «Ἐσὺ πού ὁ Δάντης σὲ πῆρε γιὰ συντρόφισσά του!». Θυμῆτο τὴ γνώμη τοῦ κριτικοῦ πὼς ὁ Οὐγκώ εἰναι ὁ μεγαλύτερος εὐρέτης συμβόλων ἀνάμεσα στὴ γαλλικὴ ποίηση, μὲ τὸ ποιήμα του «Ὑστερ' ἀπὸ ἕνα διάβασμα τοῦ Δάντη». Ὁ ποιητὴς διάβασε τὴν «Κόλαση». Τοῦ κάνει τὴν ἐντύπωση καθαροῦ συμβολικοῦ τραγουδιοῦ. «Ὅταν ὁ ποιητὴς ζωγραφίσῃ τὸν Ἄδη, τὴ ζωὴ του ζωγραφίσῃ». Καὶ μὲ τὸ θέμα τοῦτο ξεδιπλώνεται τὸ ποίημα δόκιμο. Οἱ κύκλοι δλοῦ τῶν κολασμένων οἱ τρομαχτικοί, ὁ τριγμὸς καὶ ὁ θρυγμὸς τῶν ὀδόντων, τὰ φαντάσματα, οἱ ὀπτασίες, οἱ χίμαιρες, τὰ μάτια πού ὁ πόνος τὰ κάνει βρύσες φαρμακερές, ὁ ἔρωτας, ἀγκαλισμένον ταῖρι θλιβερό καὶ πύργο πάντα, πού περνάει, ἀνεμοστρόβιλος, μὲ μὴ λαβωματιὰ κατάστηθα, παράμερα ἢ ἐκδίκηση καὶ ἢ πείνα, ἀδερφάδες ἄπιστες, ἀπάνω σ' ἕνα φαγωμένο κρανίον, πλάι μὲ πλάι στὰ γόνατα καθιστές, ἔπειτα ἡ γλωσσὴ ἄθλια κατάντια μὲ τὸ ἐβυσμένον χαμόγελο, ἡ φιλοδοξία, ἡ περηφάνια πού τρέφεται μὲ τὸν ἑαυτὸ της, καὶ ἡ ἀκάθαρτη ἀκολασία, καὶ ἡ φιλαργυρία ἢ ἄτιμη, δλοῦ τὰ ἀπὸ μολύβι ἐπαναφόρια πού τὰ φορτώνεται ἡ ψυχὴ. Πάρα πέρα ἢ ἀνανδρία, ὁ φόβος, ἡ προδοσία προσφέροντας γιὰ πούλημα κλειδιά καὶ φαρμάκια πίνοντας. Καὶ ὕστερ', ἀκόμα χαμηλότερα, στὸ βυθὸ τοῦ βάραθρου, τὸ μῖσος πού ὑποφέρει, προσωπίδα μορφάζοντας». Ἔτσι ὁ ρωμαντισμὸς τοῦ 1836, βοηθημένος ἀπὸ τὸ ρωμαντισμὸ τὸ μεσαιωνικόν, πού πτενέται σὺν βίβλιν τῆς ψυχῆς τῆς δαντικῆς καὶ τὴν πυρώνει ἀδιάκοπα καὶ μὲ δλοῦ τὰ κλασσικὰ τὰ μέτρα στὴ γλώσσα της καὶ σὺν τῶν της, φέρνε τὸν ὡμὸ πραγματισμὸ τῆς Κόλασης σ' ἕνα πᾶθητικὸν ἰδεαλισμό.

(1) Στὰ οὐγκολογικὰ βιβλία τοῦ Amédée Guizard, σ' ἐκεῖνον πού ἐπιγράφεται «Τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ», ἕνα κεφάλαιον Δάντης. Καὶ σὺν ἄλλοις «Βιργίλιος καὶ Οὐγκώ», ἕνα κεφάλαιον «Ἐπιτροπὴ τοῦ Δάντη καὶ τοῦ Ἐρωτα τοῦ Οὐγκώ». Γιὰ ὅσους μπορεῖ νὰ ἐνδιαφεροῦνται γιὰ τὸ ζήτημα.

σμός, πού καὶ αὐτὸς συμβολίζει κάποιον συνταραχτικὸν ἐπεισόδιον τῆς ζωῆς τοῦ Βιχτόρ Οὐγκώ σ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸ. Ὁ Δάντης, μεταμορφωμένος βέβαια κάτου ἀπὸ τὸ φακὸ τῆς οἰγκνικῆς φαντασίας, ὅμως ὁχι καὶ παραμορφωμένος. «Τέτοια, τέτοια εἶναι ἡ ζωὴ, ἐμπνευσμένη ποιητὴ!», ἐξακολουθεῖ καταλήγοντας τὸ ποίημα στὴν ὁρατικὴ ἀναπαράσταση τοῦ Βιργίλιου, πού συμβολίζει ἐκεῖνος τὴ δόθητα καὶ τὴν ἀταραξία τοῦ Νοῦ τοῦ μελετητικοῦ μέσα στὴ φουρτούνα τῶν παθῶν.

«Καὶ γιὰ νὰ μὴ λείπῃ τίποτα σ' αὐτὸν τὸ στενὸ δρόμο, μᾶς δείχνεις πάντω ὁρθὸν στὰ δεξιὰ σου τὸ πνεῦμα μὲ τὸ ξάστερο τὸ μέτωπο καὶ τὰ μάτια πού τὰ πλημμυρίζει φῶς, τὸ γαλινὸ Βιργίλιο πού λέει : Ἐμπρός!»

Μὲ τὴ γαλήνην αὐτὴ καὶ ὁ Δάντης ὁ ἴδιος παραστέκεται μπρὸς στὰ μάτια τοῦ ποιητῆ σὺν ποίημα τοῦ «οἱ Δυστυχισμένοι» : «Ἐἶδα μέσα σ' αὐτὴ τὴ σκοτεινὴ καὶ τὴ στυγνὴ διαφανάδα νὰ περνῶν ὁ ἄνθρωπος τῆς Ρώμης καὶ ὁ ἄνθρωπος τῆς Φλωρεντίας, ὁ Κάτωνας μὲ τὸ λευκὸ μανδύα, καὶ ὁ Δάντης μὲ τὰ φρύδια τὰ περήφανα. Ὁ ἕνας εἶχε τὸ μαχαίρι στὰ πλευρά, καὶ ὁ ἄλλος τὴν ἐξορία. Ὁ Κάτωνας εἶτανε περὶχαρὸς καὶ ὁ Δάντης εἶταν ἡσυχος». Σὲ δεκατέσσερους στίχους, «γραμμένους ἐπάνω σ' ἕν' ἀντίτυπο τῆς «Θείας Κωμωδίας», καθὼς λέει ὁ τίτλος της, ὁ Δάντης τοῦ παρουσιάζεται γιὰ νὰ τοῦ ἐμπιστευθῇ ὅλη τὴ μουσικὴ τὴ σκόλα τῶν ὄντων πού πέρασε ἀνεβαίνοντας ἀπὸ εἶδος σὲ εἶδος. Βουνό, δέντρο, λιοντάρι. «Καὶ τώρα εἰμ' ἕνας ἄνθρωπος καὶ μὲ φωνάζουν Δάντη(2)».

Κωστής Παλαμᾶς

(2) Τὸ ποίημα μεταφρασμένο στοῦ Δάντη. Κ. Παλαμᾶ «τὰ πρῶτα τραγούδια» 1904—1907.

ΑΠΟ ΤΑ «ΔΕΙΛΙΝΑ»

ΠΟΥΛΑΚΙΑ

Πουλάκια μου γλυκόλαλα, γιὰ ποιόνε τραγουδάτε
στὸ δρᾶμα τῆς ζωῆς ;...

Ἔσεῖς ὑψώνεστε ψηλά καὶ στὰ οὐράνια πᾶτε
ἀπ' τὰχαρὰ τῆς γῆς.

Φτωχὸς καὶ γὼ τραγουδιστής, καὶ ἂν πέταμα προσμένω
ψηλὰ στοὺς οὐρανοὺς,
βαρὺς στὸν κόμπο σέρνομαι καὶ ἀργὰ σιγοπεθαίνω,
ἀπὸ πικρὸς καημούς !

ΜΙΑ ΒΡΥΣΗ

Μὴ βρύση νιώθω μέσα μου π' ἀτέλειωτα πηγάζει
καὶ τρέχει σὲ κρονοῦς,
καὶ μὴ φτερούγα πού ψηλά, τετράψηλα μ' ἀρπάζει,
καὶ κρούει τοὺς οὐρανοὺς.

Καὶ σὺ κορμὶ μ' ἂν ἄρρωστο μέσα στὰ θαλτονέρια
χωμένο καρτερεῖς,
νὰ σκώσεις πάντα πάσκαες στὸν οὐρανὸ τὰ χέρια
τ' ἀστέρια νὰ νὰ χαρεῖς !

Τυμφορητὸς